

Evaluering

Projekt: "Fodfæste gennem naturen"

Afsluttende evalueringsrapport – December 2023

Indhold

Baggrund.....	3
Kort resumé	8
De unge mænds status efter projektdeltagelse	8
Der er udviklet en naturbaseret beskæftigelsesfaglig metode.....	8
Virksomhedskonsulentfunktionen i nye rammer.....	8
Der er delvist opbygget og manualiseret et projektkoncept	9
Udviklingstiltag for projektet.....	9
Projektets struktur og kerneelementer	11
Funktioner i projektet	11
Projektets struktur	12
Skovforløbets struktur – 13 ugers forløb	12
Efterværnsforløbet på 13 uger	15
Rammer og vilkår for forløbet.....	16
Projektets teori- og metodegrundlag	16
Målopfyldelsen for projektet	19
Realisering af planlagte aktiviteter i projektet.....	19
Antal deltagere og gennemførelsesgrader	19
Status ved projektafslutning.....	21
Metodeudvikling, spredning og forankring	22
Profil af de unge tilknyttet projektet.....	24
De unges baggrunde	24
De unges motivation for projektdeltagelse	26
De unges sociale liv	29
Forventninger til det videre forløb.....	30
Sammenfattende vurdering af de unges ressourcer.....	32
Sammenfattende vurderinger af resultater og anbefalinger til udviklingstiltag.....	33
Vurdering af projektets resultater	33
Udviklingstiltag for projektkonceptet	34

Baggrund

Indledning

Flere unge kæmper med forskellige former for udfordringer: Mistrivsel, diagnoser, sårbarhed og marginalisering. Det rejser en række vigtige spørgsmål om, hvordan nutidens ungdomsliv ser ud, og hvad vi kan gøre anderledes, så færre unge risikerer at havne på kanten af samfundet. Dels er gruppen af unge, der befinder sig i udsatte positioner, blevet stadig mere sammensat, dels er de veje, der fører dem ud på kanten af samfundet, blevet sværere at afkode.

De beskæftigelsesfaglige og sociale indsatser, der retter sig mod disse unge, står derfor med et øget behov for at afprøve nye forståelser og tilgange, som kan adressere de komplekse udfordringer, unge står overfor og samtidig fastholde et blik for de ressourcer, som de også besidder.

De senere år er der på den baggrund kommet øget fokus på de potentialer, som naturen rummer for unge, der snubler på deres vej gennem ungdomslivet og har svært ved at komme på fode igen. Efterhånden findes der rundt omkring i Danmark en lang række sociale indsatser, der har integreret naturen i arbejdet med at gøre en forskel for unge, der befinder sig på kanten af samfundet. Her arbejdes med afsæt i mange forskellige forståelser af, hvad naturen er og kan, ligesom der gøres brug af en variation af tilgange og metoder.

Projekt "Fodfæste gennem naturen" blev gennemført i perioden 2021-2022 med en gruppe unge mænd i alderen 25-29 år. Projektet havde som mål at afprøve, hvad fællesskabs- og naturaktiviteter for mænd kan have af beskæftigelsesfaglige potentialer – med grundforudsætningen, at projektet skulle bibringe de unge trivsel, selvværd, tro på fremtid og lyst til forandring. Et andet mål for projektindsatsen var at afprøve nye aktørkonstellationer og bryde rammerne for den traditionelle jobcenterindsats – bl.a. ved at lade en virksomhedskonsulent fra Aarhus Jobcenter være tæt på de unge mænd i projektet.

Bag projektet stod Cabi og Aarhus Kommune i samarbejde med Mandefællesskaber og sparring fra NGO-organisationen DareGender projektet. "Projektet er støttet af Velux Fondens uddelingsområde "Sociale indsatser i Danmark – konstruktive fællesskaber". Formålet med "Fodfæste gennem naturen" er således at hjælpe udsatte unge mænd i alderen 25-29 år i uddannelse og job.

Deltagerne i projektet er tilknyttet Jobcenter Aarhus. De er i ressourceforløb eller vurderet aktivitetsparate på uddannelseshjælp. Der er afholdt fire forløb, hvor 22 unge har gennemført hele projektforløbet.

LG Insight har været tilknyttet projektet som evaluator. Evalueringen har haft følgende generelle formål:

- Dokumentere deltagernes udvikling gennem – og i kraft af – forløbet. Hvad har deltagerne opnået af udbytte af deltagelse, herunder om deltagerne er rykket tættere på job eller uddannelse?
- Hvilken betydning har fællesskabs- og naturaktiviteterne haft for de unge mænds udvikling?
- Hvilken betydning har det haft, at forløbet udelukkende bestod af unge mænd, som alle havde problemfyldte hverdage?
- Hvilken betydning har organiseringen af projektet haft, herunder aktørkonstellationen, indhold og fordeling af forskellige roller og opgaver i relation til de unge og andre fagprofessionelle osv.?

Derudover har evalueringen haft en traditionel evalueringsfaglige revisionstilgang og dokumenteret antal deltagere, aktiviteter, fravær samt løbende fulgt de unges status i projektet, herunder om de unge mænd opnår tilknytning til arbejdsmarkedet i kraft af virksomhedspraktikker, flexjob eller får ordinær løn på overenskomstmæssige vilkår eller SU under uddannelse.

Evalueringen er tilrettelagt som en læringsevaluering, hvor LG Insight løbende gennem projektperioden har formidlet viden om aktiviteter og resultater.

I nærværende rapport præsenteres hovedresultater af projekt: ”Fodfæste gennem naturen”. Der vil være fokus på formidling af konkrete resultater (tilvejebragt gennem både kvalitative og kvantitative metoder), mens der kun i mindre grad vil være præsentation af projektets kerneaktiviteter og metoder, da disse er beskrevet i en metodeguide udarbejdet og udgivet af Cabi¹.

PUBLIKATION

Metodeguide – Fodfæste gennem naturen

Manual til en naturbaseret beskæftigelsesindsats for udsatte unge mænd, der skal hjælpes tættere på uddannelse og job.

---

¹ Metodeguden kan downloades på Cabi´s hjemmeside: <https://www.cabiweb.dk/om-cabi/cabis-projekter/fodfaeste-gennem-naturen/>

Evalueringemetode

I forbindelse med statusevalueringen har LG Insight gennemført interview med de deltagende unge mænd – i alt er gennemført interview med 13 unge mænd, hvoraf 8 er interviewet to gange (ved start og slut).

I alt er der visiteret et større antal unge til projektet, men grundet fravær på interviewdagene har det ikke været muligt at gennemføre interview med alle unge. Information om de ikke-interviewede unge tilknyttet projektet er indhentet gennem interview med vejleder tilknyttet Mandefællesskaber samt virksomhedskonsulent fra Aarhus Kommune. Både vejleder og virksomhedskonsulent var fast tilknyttet projektet og har stor kontakt til og viden om de unges baggrunde og motivation for deltagelse m.m.

Interviewene med de unge har haft fokus på følgende temaer:

- ▶ Hvordan oplever den unge sin aktuelle trivsel og livssituation?
- ▶ Den unges forventninger til projektførelsen (hvilke aktiviteter og elementer i forløbet har de positive eller negative forventninger til, hvilken betydning har naturen og mandefællesskab haft som motivation for deres deltagelse i projektet mv.)?
- ▶ Hvad ønsker den unge at opnå med projektdeltagelsen og hvilke mål har den unge i forhold til uddannelse og beskæftigelse?

Interview er gennemført i forbindelse med besøg², og typisk er interviewene gennemført i forbindelse med gåture eller madlavningen. Vi betegner samtalen med deltageren som et interview, da interviewet i sit fokus og indhold er bygget op omkring faste spørgsmål, der metodisk sikrer, at vi får en særlig viden. Rammerne for interviewet vil dog have karakter af samtale, der i en åben og tryk atmosfære giver de unge mulighed for at fortælle, hvad de oplever som væsentligt i det forløb, som de har været en del af. Vi har anvendt en interviewteknik, som gør det muligt at indfange, hvordan den narrative metodetilgang i projektet evt. har ændret den unges fortælling om sig selv.

Der er tale om en semistruktureret interviewmetode, hvor interviewer fra LG Insight har benyttet sig af en interviewguide, men hvor den unge i høj grad har haft lejlighed til også selv at italesætte sine oplevelser og erfaringer. Vi har udarbejdet og stillet spørgsmål, der er blevet besvaret under interviewet, men spørgsmålenes rækkefølge har kunnet variere, ligesom der har været mulighed for at stille uddybende spørgsmål til den unge.

---

² Enkelte interview med de unge er gennemført som telefoninterview

Den valgte interviewmetode giver mulighed for at styre interviewet samtidig med, at deltageren frit kan besvare spørgsmålene og supplere med egne vinkler eller temaer. Interviewformen er særligt velegnet, hvis der er faste temaer, som afdækkes hos alle deltagere samtidig med, at interviewet giver plads til at afdække supplerende nuancer hos de enkelte unge. Samtalen mellem interviewer og deltager bliver derved mere flydende.

Derudover bygger evalueringen på observationer under besøget på projektet. Evaluatoren har for det meste været med på en hel dag i skoven på projektet og har deltaget i forskellige aktiviteter sammen med deltagerne. Det har gjort det muligt at observere deltagernes engagement og deltagelse i fællesskabet med de andre unge, relationen til projektmedarbejderne osv.

Evalueringen bygger desuden på en række data indsamlet af projektmedarbejderne – typisk repræsentanten fra Mandefællesskaber (nu Naturfællesskaber) og virksomhedskonsulenten fra Aarhus Kommune. Derudover har projektleder fra Cabi løbende leveret data til evalueringen.

Data omfatter:

- Antal visiterede unge til projektet
- Antal unge, som er startet i projektet
- Fremmødeprocenter per projektdag fordelt på de unge
- Status på de unges aktivgrad, herunder om de unge i efterværnsforløbet er startet i forskellige beskæftigelsesfaglige tilbud (mentor el.lign.).

LG Insight vil i maj-juni 2024 gennemføre en datatrækning baseret på DREAM-data, hvor vi vil følge de unges status (selvforsørgelsesstatus i job eller uddannelse eller fortsatte modtagelse af offentlige forsørgelsesydelse).

Målsætninger for projekt ”Fodfæste gennem naturen”

Projektparterne har under projektføreløbet justeret på målniveauerne for projektindsatsen, men har ikke grundlæggende ændret på karakteren af målsætningerne – det beskæftigelsesfaglige målsigte.

Begrundelsen for justeringer i målniveauerne har primært været, at de visiterede og deltagende unge mænd har haft ringere ressourcer end forventet fra projektstart – mere problemkomplekse og alvorstunge. Mange havde psykiatriske diagnoser, sociale problemer (misbrug og hjemløshed) og svært ved at fremmøde i det nødvendige omfang.

Projektet har følgende målsætninger:

- ▶ De deltagende mænd har efter projektperioden fået større selvværd og oplever, at der er brug for dem på arbejdsmarkedet og i samfundet. Oplevelserne og kompetencerne opøvet gennem forløbet afføder øget livskvalitet over tid og mod på positiv deltagelse i arbejdsfællesskaber og i civilsamfundet.
- ▶ Ved projektstart var målet, at 79,2 % af deltagerne gennemførte forløb + efterværnsindsats. Målsætningen blev senere justeret ned til 60 pct. svarende til 24 unge.
- ▶ Ved projektstart var målet, at 89,5 % af dem, der gennemførte forløbet, kommer videre i henholdsvis praktikforløb, småjob, uddannelse eller ordinær ansættelse umiddelbart efter forløbets afslutning. Målniveauet blev under projektperioden nedjusteret til 80 pct. svarende til 19 unge mænd.
- ▶ Ved projektstart var målet, at 95 % af de mænd, der gennemfører forløbet, var enten fastholdt eller i progression mod øget beskæftigelse eller uddannelse ét år efter endt forløb. Målniveauet blev nedjusteret under projektperioden til 90 pct. af de gennemførte unge – svarende til 22 unge.
- ▶ Gennem projektets formidlingsindsats og gennem vidensdelingen om de opnåede resultater bliver kommuner over hele landet inspireret til at arbejde med positive fællesskaber og naturen som ramme i beskæftigelsesindsatser for udsatte unge mænd.
- ▶ Aarhus Kommune oplever succes med metoden og indarbejder et lignende format i deres praksis.

Kilde: Cabi, status juni 2022.

Kilde: Foto/Cabi

Kort resumé

De unge mænds status efter projektdeltagelse

Ved projektafslutning var ca. 41 pct. af de gennemførte deltagere blevet selvfor-sørgende efter et projektførløb på 26 uger. Resultatet er meget positivt taget de unge mænds problemprofil og forudgående lange (passive) periode uden ind-sats i betragtning.

En målsætning for projektet var, at 80 pct af deltagerne, der gennemførte for-løbet, kommer videre i hhv. virksomhedspraktikforløb, småjob, uddannelse el-ler ordinær ansættelse umiddelbart efter forløbets afslutning. Ved projektaf-slutning havde 77 pct. af deltagerne opfyldt denne målsætning (8 deltagere var startet i virksomhedspraktik), hvorved målet er realiseret.

En anden målsætning for projektet var, at 90 pct.% af de mænd, der gennemfø-rer forløbet, var enten fastholdt eller i progression mod øget beskæftigelse eller uddannelse ét år efter endt forløb. Ved projektafslutning er fem deltagere en-ten passive (1 person) eller i anden form for aktivering end virksomhedspraktik – svarende til ca. 23 pct. Blot 1 person er uden tilbud, og 21 af de resterende mænd er enten i job, uddannelse eller i tilbud. Det svarer til 95 pct. af de gen-nemførte deltagere, hvorved delmålsætningen er opnået.

LG Insight gennemfører i maj/juni 2024 en opfølgning på de unge mænds til-knytning til arbejdsmarkedet eller uddannelsessystemet. Vi følger herved, om projektindsatsen efter et år fastholder realiseringen af målsætningen.

Der er udviklet en naturbaseret beskæftigelsesfaglig metode

Med projekt ”Fodfæste gennem naturen” er der udviklet og afprøvet en na-turbaseret metode målrettet udsatte unge mænd, som trækker dem væk fra passivitet og giver dem lyst til forandring af deres liv, herunder mål om at opnå selvforsørgelse gennem job eller uddannelse.

Evalueringen viser, at naturen og mandefællesskabet som ramme for indsatsen har været betydningsfuld for de unges udvikling. De unge har i kraft af projektet oplevet naturens herlighedsværdier som rekreationssted, udfoldelse af fysiske aktiviteter, mødested for sociale aktiviteter osv. Projektet har vist, at naturen er en god ramme for ro, herunder også refleksion og dialog om temaer vedrørende de unges hverdag, tage handling og sætte mål osv.

Virksomhedskonsulentfunktionen i nye rammer

Evalueringen viser, at det har haft stor værdi, at virksomhedskonsulenten har været med under hele projektførløbet, herunder de to dage i skoven. Der er

skabt tættere relationer til de unge mænd, rollen som ”kommune-manden” er nuanceret blandt deltagerne, jobcentret har fået mere viden om de unge mænds problemstillinger og ressourcer, og virksomhedskonsulenten har kunnet bruge den tætte relation i det beskæftigelsesfaglige arbejde.

Ovennævnte resultater skyldes både, at virksomhedskonsulenten er med ude blandt de unge, og begge parter oplever hinanden i nye omgivelser (skoven). Det skyldes desuden, at virksomhedskonsulenten med projektet har fået flere ressourcer til at opbygge denne relation.

Der er delvist opbygget og manualiseret et projektkoncept

Projektet har konceptualiseret et skovforløb på 13 uger, hvor temaer for de enkelte naturdage er beskrevet, herunder diverse øvelser. Centrale funktioner og faglige kompetencer hos projektaktørerne er ligeledes identificeret og beskrevet som anbefalinger i en metodeguide. Dermed har projektet gjort det muligt at sprede og implementere projektet i andre kommuner el.lign.

Det er evaluators vurdering, at skovforløbet er tydeligt aktivitets- og metodesat, mens efterværnsdelen i projektet er mindre tydelig. Det er vurderingen, at efterværnsindsatsen i høj grad har haft karakter af primært mentorstøtteopgaver og individuelle samtaler mellem de unge og virksomhedskonsulenten. Det er mindre tydeligt og dokumenteret (end for skovforløbet), hvilken rolle natur og mandefællesskaber har spillet i efterværnsindsatsen og for resultaterne.

Udviklingstiltag for projektet

Vi peger på baggrund af evalueringen på følgende udviklingstiltag:

- Udvikle samarbejdet og samspillet mellem projektindsatsen og øvrig ordinær indsats i jobcentret og i social- og sundhedssystemet.
- Der bør formaliseres et samarbejde mellem projektaktørerne (især virksomhedskonsulentfunktionen) og den koordinerende sagsbehandler, så viden deles og tværfagligt samarbejde formidles.
- Projektet bør alene definere egne målsætninger, som de med projektindsatsen selv kan realisere. Målsætningerne bør i langt højere grad defineres som udvikling af de unges sociale kompetencer, selvtillid og håb og tro på egne handlemuligheder – også i forhold til selvforsørgelse gennem uddannelse og/eller job.
- Der skal være meget fokus på at styrke de unges fremmøder, og der skal i projektindsatsen afsættes flere ressourcer hertil, herunder afprøve forskellige tiltag for at fremme fremmødet.
- Der bør være ekstra efterværnsindsats efter projektet, da de unge i job og uddannelse fortsat er i udsatte positioner med risiko for frafald.

Oversigt over projektets realisering af forandringsteori og konkrete målsætninger

Forandringsteori	Realiseringsgrad
Der er udviklet, afprøvet og implementeret en naturbaseret metode målrettet udsatte unge mænd, som trækker dem væk fra ensomhed og giver dem værktøjer til at mestre job eller uddannelse	Realiseret.
Der er udviklet en ny metode for samspil mellem særlig indsats og ordinær indsats. "Fodfæste gennem naturen" tilbyder et nyt format for samspil mellem den særlig indsats i vejlednings- og opkvalificeringstilbud og den ordinære indsats, som gives i jobcentret. Det sker gennem en nytænkning af rammerne og de roller, der traditionelt er i samarbejdet mellem en borger og jobcenterets virksomhedskonsulent.	Realiseret
De unge mænd har fået mod på og lyst til at komme videre i virksomhedspraktik, småjob eller uddannelse.	Realiseret
Der er udviklet en succesfuld metode til en trængt målgruppe i den kommunale beskæftigelsesindsats. Aarhus Kommune oplever, at forløbet flytter en målgruppe, som de har svært ved at favne i eksisterende tiltag, i en hidtil uset positiv retning. Derfor igangsætter de nye forløb og undersøger mulighederne for at videreudvikle konceptet til andre udsatte målgrupper.	Realiseret. Aarhus Kommune afprøver i forlængelse af projektet et tilsvarende projekt for kvinder – "Grobund til fremtiden".
Der er udarbejdet og videreformidlet en metodebeskrivelse inkl. økonomisk model til inspiration for andre kommuner.	Realiseret
Der er opnået og formidlet ny viden om naturen og fællesskabet som positiv ramme for beskæftigelsesindsatser.	Realiseret
Succeskriterier	Realiseringsgrad
De deltagende mænd har efter projektperioden fået større selvværd og oplever, at der er brug for dem på arbejdsmarkedet og i samfundet. Oplevelserne og kompetencerne, opøvet gennem forløbet, afføder øget livskvalitet over tid og mod på positiv deltagelse i arbejdsfællesskaber og i civilsamfundet.	Realiseret
60 % af deltagerne gennemfører forløb + efterværnsindsats. Grundet målgruppens svære problemstillinger, hvor en del vil falde fra grundet sygdom (akut angst, psykose el.lign.), tiltagende misbrug eller andre årsager, forventes det, at 38 ud af de 48 deltagere gennemfører et forløb inkl. efterværnsindsats.	56 pct. – så godt som realiseret
80 % af dem, der gennemfører forløbet, kommer videre i henholdsvis praktikforløb, småjob, uddannelse eller ordinær ansættelse umiddelbart efter forløbets afslutning. Den høje grad af arbejdsmarkedsdeltagelse bunder i projektets fokus på etablering af en kombineret og intensiv efterværnsindsats.	95 pct. – realiseret
90 % af de mænd, der gennemførte forløbet, er enten fastholdt eller i progression mod øget beskæftigelse eller uddannelse et år efter endt forløb.	Afventer måling i maj/juni 2024
Gennem projektets formidlingsindsats og gennem videndelingen om de opnåede resultater bliver kommuner over hele landet inspireret til at arbejde med positive fællesskaber og naturen som ramme i beskæftigelsesindsatser for udsatte unge mænd.	Realiseret
Aarhus Kommune oplever succes med metoden og indarbejder et lignende format i deres praksis.	Realiseret – en tilsvarende natur- og fællesskabsbaseret indsats for udsatte unge kvinder

---

Projektets struktur og kerneelementer

I dette afsnit gives en generel præsentation af projektets struktur samt centrale kerneaktiviteter og metoder. I præsentationen tages udgangspunkt i det oprindelige projektkoncept, herunder projektets teori- og metodegrundlag. Sidst i afsnittet fremhæves ændringer i projektkonceptet, ligesom der gives en evaluering af formaliseringsgraden af konceptet.

Funktioner i projektet

Indledningsvis præsenteres de centrale projektparter og deres forskellige roller i projekt "Fodfæste gennem naturen".

Tovholder/projektlederfunktion: I projektet var det en konsulent fra Cabi, der havde rollen som projektleder. Hendes opgave var at facilitere fælles møder mellem projektparterne – fx omkring eventuelle tilpasninger af temaer i forløbet, projektets metodegrundlag osv. Derudover skulle projektlederen formidle samarbejde mellem eksterne samarbejdspartnere (evaluator, fonden), ligesom projektlederen skulle udarbejde metodeguiden.

Virksomhedskonsulent og mentor: For at sikre, at der løbende arbejdes med et beskæftigelsesperspektiv, har en gennemgående virksomhedskonsulent fra Jobcenter Aarhus været med i forløbet. Virksomhedskonsulenten har en socialfaglig baggrund udover erfaringerne med virksomhedssamarbejdet og unge i udsatte positioner. Virksomhedskonsulenten har en central rolle, hvor vedkommende deltager hele vejen igennem og også har en mentorfunktion.

For konceptet spiller det en vigtig rolle, at virksomhedskonsulenten er med under hele forløbet – også i skovforløbet, hvor virksomhedskonsulenten møder de unge på en ny måde, ser både svage og stærke ressourcer og får en tættere relation til de unge, end virksomhedskonsulenten ellers ville få, hvis han alene mødtes med de unge på jobcentret få gange.

Virksomhedskonsulenten tiltænkes i projektet at opná – sammen med naturfacilitatoren – en større viden om de unge, men også en relation, som kan påvirke de unges motivation og adfærd. Det var meningen, at virksomhedskonsulenten skulle videregive relevant viden til den koordinerende myndighedssagsbehandlere i jobcentret, som så havde ansvaret for at formidle det tværfaglige samarbejde omkring socialfaglige eller sundhedsfaglige tilbud.

Naturfacilitator (og mentor): Naturfacilitatorens rolle var at stå for alle aktiviteterne ude i naturen. Naturfacilitatoren havde stort kendskab til både natur/outdoor-aktiviteter, men naturfacilitatoren havde desuden kendskab til en bred vifte af social- og vejledningsfaglige metoder gennem både kurser og

mangeårigt samarbejde med bl.a. grupper af udsatte unge. I projektet var der tale om en medarbejder fra Mandefællesskaber (nu Naturfællesskaber). I projektet fik vedkommende også en rolle som mentor i nogle tilfælde, hvor der var særligt behov for en indsats i forhold til fx fremmøde.

Gæstefacilitator: I projektet var det konsulenterne fra Cabi, der havde den rolle på tre af mødegangene med øvelser med beskæftigelsesfagligt indhold. Derudover var der en virksomhedsrepræsentant, som deltog fast på en naturdag.

Daregender: De skulle bidrage med det særlige kønsperspektiv og særlig viden om mænds sårbarhed. Temaet ”Hvad det vil sige at være en mand” på naturdag 5 blev faciliteret af en repræsentant fra Daregender, ligesom Daregender deltog i møder omkring fx faglige metoder i projektet. Daregender skulle bidrage med viden om mandestereotyper, hvad det vil sige at være en ung mand på kanten af samfundet osv. De skulle desuden bidrage også med relationsarbejde – det at få set på, hvem de unge har i deres netværk, og hvordan de unge kan opbygge tillid og bruge relationer støttende og positivt.

Virksomhedskonsulenten fra Jobcenter Aarhus var tilknyttet projektet på fuld tid under hele projektforløbet. Naturfacilitatoren var tilknyttet projektet med 16 timer om ugen med opgaver som at forberede og facilitere naturdagene. Derudover havde naturfacilitatoren mentortimer efter behov.

Projektets struktur

Projekt ”Fodfæste gennem naturen” er opdelt i to dele: Et 13 ugers forløb, hvor der er fællesskabsaktiviteter i naturen. Et efterfølgende efterværnsforløb, hvor der både er individuelle møder og gruppemøder med de unge mænd – som i nogle tilfælde er gennemført i fri natur.

De første 13 uger benævnes af projektaktørerne som ”skovforløbet” og de enkelte 21 moduler som ”naturdage”. På alle moduler i skovforløbet deltager en repræsentant fra Naturfællesskaber samt virksomhedskonsulenten fra Aarhus Kommune. De to personer (naturfacilitator og virksomhedskonsulenten) er gennemgående under hele skovforløbet i første forløb.

Skovforløbets struktur – 13 ugers forløb

De første 13 uger møder de unge mænd 1-2 gange om ugen (tirsdag og torsdag men ikke hver uge to dage) fra kl. 10.00 til (ca.) kl. 14.00. De møder i alt 21 gange – altså 21 naturdage, og hver dag er på forhånd tema-defineret. Selv om forløbet er manualiseret med temaer og øvelser, så har de to skovvejledere været meget fleksible og tilpasset dagens aktiviteter efter antal fremmødte, energien og engagementet hos de enkelte deltagere samt for holdet som helhed.

De fire forløb, der blev gennemført i projektet, var ikke alle ens, men blev justeret løbende ud fra erfaringerne og forhold på de enkelte hold. Således blev rækkefølgen af de enkelte temaer løbende tilpasset m.m.

Projektforløbet er bygget op, så de første otte naturdage har særligt fokus på at skabe tillid, relationer, fællesskab, arbejde med fysisk og psykisk sundhed som en del af livsmestringen. Igennem alle aktiviteter skal virksomhedskonsulenten være fokuseret på at observere de unges kompetencer og begrænsninger, som er vigtige i forbindelse med det mere beskæftigelsesrettede. Efter de første otte mødegange skulle fokus og aktiviteter være mere og mere beskæftigelsesrettede.

De forskellige temaer og aktiviteter indeholder alle sammen vigtige elementer, der skal styrke fællesskabet på holdet, livsmestringen og mulige veje mod beskæftigelse eller uddannelse og hensigten var, at de unge under forløbet skulle bruge hinanden mere og mere. Dagen før hver naturdag, snakkede naturfacilitator og virksomhedskonsulent sammen i ½ time, for at dele, om deltagerne og justere morgendagens program efter vejrforhold m.m.

De enkelte temaer og øvelser m.m., er uddybende beskrevet i projektets metodeguide, hvorfor der henvises hertil. Nedenstående er blot tre eksempler på formål, aktiviteter og øvelser i tre naturdage i projektet:

Naturdag 3

Temaet er: Hvem er du, og hvor er du lige nu? Ved bålet er der ro på, og man kan fokusere på flammerne. De vælger selv, om de har lyst, og hvad de vil fortælle. Som regel sker der det, at når én fortæller noget fra sit liv, så spejler andre sig i det. De føler sig set og oplever, at andre kan have det på samme måde som en selv. Så er det ikke længere så ensomt. I bålsnakken hjælper naturfacilitatoren snakken på vej, så der også bliver talt om, hvilke forandringer de ønsker sig. Erfaringen er, at når først en byder ind, så kobler de andre sig på, og der begynder at opstå en tryk stemning af ligeværdighed (kilde: Metodeguiden).

Naturdag 5

Temaet er: Hvad vil det sige at være mand? Hvilke stereotyper oplever I? Dialogen bliver faciliteret af ekstern medarbejder fra Daregender. Perspektivet kan med fordel lægges mere på det samfundsmæssige plan end det personlige. Hvad vil det sige at være en ung mand på kanten af samfundet? At være en mand er ikke bare en fast forestilling, for man kan være mand på mange måder. Der ligger ofte et forventningspres, som blødes op i samtalen om, at man kan være mand på mange forskellige måder. Temaet hjælper de unge med at stå ved, hvem de er, så de kan udvikle sig videre derfra (Kilde: Metodeguiden).

Naturdag 9

Temaet er: Det konkrete arbejdsmarked. Det er første gang, at det beskæftigelsesrettede tema er så konkret. Her gæstefaciliterer teamlederen (i projektet: Cabi) med input om mulighederne på arbejdsmarkedet, og så er der en arbejdsgiver med, som kan sætte lidt ord på, hvad det vil sige at arbejde på forskellige vilkår i den virksomhed, som vedkommende kommer fra (kilde: Metodeguiden).

En naturdag følger typisk følgende dagsorden:

- Deltagerne møder og bålet tændes, og der sættes vand over til kaffe.
- Rundt om bålet tjekker deltagerne ind, hvor de efter lyst fortæller, hvordan deres energiniveau er på dagen og i givet fald, hvilke forhold som påvirker deres humør eller energi.
- Efter indtjekning går deltagerne sammen på tur i skoven. Gruppen deles typisk op, hvor enkelte deltagere går sammen og taler, og naturfacilitatoren og virksomhedslederen på skift får en snak med hver deltager under gåturen. Samtalerne kan være afledt af udsagn fra de unge under indtjekningen, eller ”blot” smalltalk, og naturfacilitatoren og virksomhedskonsulenten vælger at tale med de unge, som, de vurderer på dagen, har brug for en individuel kontakt/samtale.
- Naturfacilitatoren afbryder med jævne mellemrum gåturen og sammenkalder gruppen. De unge mænd får viden om naturen – fx planter på ruten, en rævelort på en træstub el.lign. Derudover er der fysiske øvelser, samarbejdsøvelse og meditations-reflektionsøvelser. De fysiske øvelser kan være løb op ad en stejl bakke eller armbøjninger. Samarbejdsøvelse kan være at finde materiale til at bygge fx en snemand, og de rolige refleksionsøvelser kan være, at deltagerne spredes i skoven, hvor de sidder på træstubbe el.lign. og bruger 10 minutter på at finde ro og/eller tænke over nogle temaer/emner, som der efter gåturen skal drøftes i fællesskab omkring bålet.
- På de første naturdage er der fælles madlavning og spisning omkring bålet. Naturfacilitatoren har medtaget råvarerne – fx laks og grønsager – som de unge i fællesskab tilbereder.
- På alle naturdage finder deltagerne ro efter gåturen og øvelserne i skoven ved at genoptænde bålet ved bålhytten og madlavning, eller kaffen tilberedes. Herefter er der oplæg ud fra dagens tema – enten faciliteret af naturfacilitatoren eller af gæsteoplægsholdere.

- Dagen afsluttes altid med en runde, hvor deltagerne ”tjekker ud”, og fortæller lidt om dagen, hvordan de oplever dagens emne, og om det har givet dem noget, som de kan bruge osv.

Det er naturfacilitatoren, som er styrende for dagene i skoven, mens virksomhedskonsulenten varetager en mere assisterende rolle og går til hånd med praktiske gøremål. Med sin tilstedeværelse og kontakt/samtaler med de unge mænd får virksomhedskonsulenten etableret relationer og viden om de unges baggrunde, levevilkår (boligforhold, økonomi, familie og netværk) deres ressourcer og ønsker og muligheder ift. job eller uddannelse.

Efterværnsforløbet på 13 uger

Ved afslutningen af de 13 ugers skovforløb skal der laves et overleveringsmøde mellem den unge, virksomhedskonsulenten og den koordinerende sagsbehandler i jobcentret, så de i samarbejde får lavet en plan for, hvad der skal ske fremover, herunder i det efterfølgende 13 ugers efterværnsforløb.

Projektkonceptet forudsætter, at de unge efter skovforløbet er klar til at starte i en ny aktivitet og gerne en virksomhedspraktik med det antal timer og de skånehensyn, som tager udgangspunkt i hver deltagers forudsætninger og ressourcer eller anden aktivitet – et andet naturtilbud, skovbrug (LAB).

Sideløbende med virksomhedspraktikken er der fire efterværnsmøder i skoven. Hver gang er der tale om opfølgning, men der er også et særligt tema. Efterværnsforløbet strækker sig ligeledes over 13 uger med tre uger mellem hver mødegang, hvor både naturfacilitator og virksomhedskonsulenten deltager. Mellem efterværnsgangene tilbyder virksomhedskonsulenten en gang om ugen en times frivillig gåtur på forskellige destinationer.

Temaerne på de fire efterværnsmøder er:

- ▶ Første efterværnsmøde: Status på den unges situation, hvad er sket siden sidste møde i skovforløbet, hvor er den unge nu, og hvad er status på virksomhedspraktik (startet, skal starte?)
- ▶ Andet efterværnsmøde: Hvilken personlighed har den enkelte deltager, og hvilke forskellige typer af personligheder kan de unge møde på en arbejdsplads – både kollegaer og ledere? Hvordan skal de unge være forberedt på at samarbejde professionelt med personlighedstyper, som de normalt ville undgå eller være i konflikt med osv.? Derudover status på de unges virksomhedspraktikker.
- ▶ Tredje efterværnsmøde: Der drøftes lønnede timer i kombination med virksomhedspraktikken – altså hvornår er den unge parat til at få løn for dele af sine arbejdsopgaver, som opfylder virksomhedens norm ift. til kvalitet og produktivitet. De unge, som ikke er i virksomhedspraktik,

får mulighed for at spørge ind til de andre unges erfaringer under praktikken og motiveres til at komme i virksomhedspraktik.

- ▶ Fjerde efterværnsrunde: Afslutning og drøftelse af fremtid. Hvor er de unge på vej hen, og hvilke planer har de unge i givet fald i forhold til deres videre arbejdsliv eller uddannelsesliv?

Som skrevet tidligere var de ugentlige møder og gåture med virksomhedskonsulenten frivillige, om end virksomhedskonsulenten var opsøgende i forhold til de unge, hvor der var et særligt behov for rådgivning og støtte – typisk de unge der endnu ikke var i virksomhedspraktik og/eller under udredning i forhold til ressourceforløb eller flexjob.

Rammer og vilkår for forløbet

Alle deltagerne fik ved fremmøde tilbudt en flyverdragt på de kolde dage. Det var afgørende for de unges deltagelse, da ikke alle deltagere havde vintertøj, så de kunne være i naturen 4 timer på en kold efterårs- eller vinterdag.

Skovforløbet blev gennemført i skov nær Aarhus, hvor de unge kunne cykle til eller tage bus. Der var således offentlige transportmuligheder til stedet, men virksomhedskonsulenten hentede også i egen bil flere af de unge.

For at sikre fremmøde blev de unge aftenen forinden påmindet med en sms-besked, ligesom der blev ringet til unge, der ikke fremmødte. Grundet de unges komplekse udsathed var deres hverdag og ressourcer på naturdagen meget uforudsigelig, hvorfor en stor andel unge havde ringe fremmøde.

Projektets teori- og metodegrundlag

I projektet er to antagelser/teorier bærende for projektet: "Fodfæste gennem naturen": Naturen og (mande)fællesskab som ramme.

I natursociale indsatser som "Fodfæste gennem naturen" er møderne mellem de unge og naturen begrundet af en række motiver. Motiverne betoner særlige forståelser af, hvad natur kan, og hvad unge kan få ud af mødet med natur. De afføder derfor også en variation af forskellige tilgange og metoder, der vægter forskellige potentialer og mål – og forskellige fagprofessionelle motiver, der orienterer arbejdet i natursociale indsatser.

Motiver for natur som ramme for "Fodfæste gennem naturen":

Natur som rekreation: Dette motiv betoner først og fremmest natur som et miljøskifte væk fra traditionelle vaner, mønstre og hverdagens gøremål. Naturen fungerer her som et rum, hvor der er 'højt til loftet' og rigeligt med plads, og hvor der derfor er en anderledes uproblematisk mulighed for både at afreagere og slappe af eller trække sig fra fællesskabet. Naturen tilbyder en pause fra hverdagens tumlerum, rutiner og problemer, ligesom aktiviteter i naturen som

gåture og bål ses som ramme om samtaler, ro og eftertænkning og afsæt for nye relationer mellem mennesker, herunder fagprofessionelle.³

Natur som ramme for mindfulness (og terapiforløb): Dette motiv betoner i forlængelse af ovenstående natur som et rum, hvor mennesker kan udvikle evnen til at fokusere opmærksomhed, filtrere irrelevant information og impulser og øge koncentrationen. Naturen anskues som et særligt rum for professionelles arbejde med at udvikle nye aktiviteter og tilgange i forhold til mennesker, der på forskellig vis er udsatte og sårbare.

Naturaktiviteter: Dette motiv betoner natur som rum for særlige aktiviteter. Det kan være aktiviteter, hvor deltagerne oplever at overskride egne grænser, lykkes med noget, der er svært, eller gennemføre noget, de ikke troede muligt. Det er en forståelse, der fremhæver naturen som en potentielt eller oplevet risikofyldt arena, der åbner for et særligt fokus og samvær i situationer, hvor deltagerne ellers ofte ville trække sig, og hvor mestrings- og succesoplevelser kan opstå og adfærdsændringer grundlægges i forlængelse heraf.

Natur som ramme for vejledning: Dette motiv betoner natur som et særligt rum, der i vejledningsmæssige sammenhænge kan styrke opmærksomhed, mindske hyperaktivitet og være stress- og konfliktreducerende. Møder på jobcentrene fastlåser i mange sammenhænge de unges selvbillede som "udsat" eller "problemløst", ligesom der kan opbygges konfliktrelationer mellem de unge og myndighederne/vejlederne. Naturen kan være med til at nedbryde denne ramme og skabe en ny ramme for relation og samtale.

I indsatser med mandefællesskaber er motivet primært, at mandefællesskaberne danner en tryk ramme, hvor mænd kan mødes og dele deres udfordringer med hinanden. Dette er ligeledes teorien bag projekt "Fodfæste gennem naturen", men suppleres desuden af teorien om, at deltagerne ikke alene har samme køn, men også samme profil:

Deltagerne i projektet kan spejle sig i hinanden, hvilket giver tryghed: Deltagerne er alle unge mænd med det til fælles, at de alle ses som fiaskoer på idealbilledet af en mand. De kan ikke klare sig selv med indtægt gennem uddannelse eller arbejde og de kan ikke få en kæreste og stifte familie. Ved at have samme profil er de mindre sårbare og kan nemmere åbne sig for hinanden ved fx på bålmøderne at tale om personlige problemer el.lign.

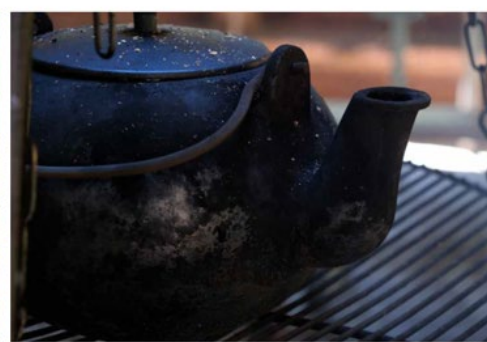
³ Det er en forståelse, der er forankret i miljøpsykologiske teorier som "Attention Restoration Theory" (ART) (Kaplan & Kaplan 1989) og "Aesthetic and Affective Responses to Natural Environment" (ATT) (Ulrich 1983, 1984), hvor naturen anskues som et rum, der i sig selv har en positiv indvirkning og betydning for eksempelvis trivsel og fysisk og mental sundhed, fordi mennesker er mere afslappede, målrettede og mindre stressede i natur.

Det forudsættes ofte i mandefællesskabs-indsatser, at mænd er mindre trygge ved at vise svaghed i samvær med kvinder. Antagelsen er, at mænd vil føle sig mere vurderet/spejlet i (efter mændenes teori) kvindelige og klassiske og succesfulde ”mande-typologier”, hvad angår fysisk sundhed og styrke, status i samfundet (magt), god økonomi og selvstændighed.

I ”Fodfæste gennem naturen” ligner de unge mænd næsten alle hinanden, hvad angår deres fysiske udtryk (er usunde i udtryk, udviser lav selvværd, er slanke og spinkle og har dårlig motion og fysik, har ringe samfundsmæssig status, lider af forskellige sygdomme og har sociale problemer i form af misbrug af alkohol, hash og stoffer og har dårlige eller ingen boligforhold. De ser ikke i hinanden en bekræftelse på deres position, som de måske ville gøre i grupper, hvor der var kvinder eller ressourcestærke mænd til stede.

En anden antagelse i naturprojekter for mænd er ofte, at mænd bliver mere (ur)mænd i natur, hvor naturlige maskuline egenskaber har bedre forudsætninger for succes, end de har i de samfundskonstruerede rammer. I naturen er der rum for maskulin udfoldelse, bål, jagt, mørke, fare osv.

Endelig viser forskning, at mandlige fællesskaber typisk er drevet af aktiviteter. Mænd mødes ikke for ”kun” at snakke med te og småkager. Mænd mødes og gør ting sammen – fisker, går til fodbold, spiller rollespil osv. I ”Fodfæste gennem naturen” giver naturen som ramme mulighed for en række aktiviteter, som mændene kan være sammen om, og som skaber sammenhold og relationer, som gør mændene tryk, fysiske udmattede, underholdt og hørt.

Kilde: Foto/Cabi

Målopfyldelsen for projektet

I dette afsnit præsenteres data vedrørende projektets realisering af de formulerede målsætninger. Det gælder såvel målsætninger vedrørende aktivitets- og deltagermålsætninger, effekter i form af deltagernes job- eller uddannelsesstatus ved projektafslutning m.m. Derudover indeholder afsnittet ligeledes en vurdering af realisering af de organisatoriske målsætninger for projektet, herunder om projektet er metodesat, så det kan spredes til eventuelle andre målgrupper og i andre kommuner, og om Aarhus Kommune viderefører indsatsen.

Realisering af planlagte aktiviteter i projektet

Der er som forudsat fra start gennemført fire hold, hvor der både er afholdt et 13 ugers skovforløb samt et efterfølgende 13 ugers efterværnsforløb.

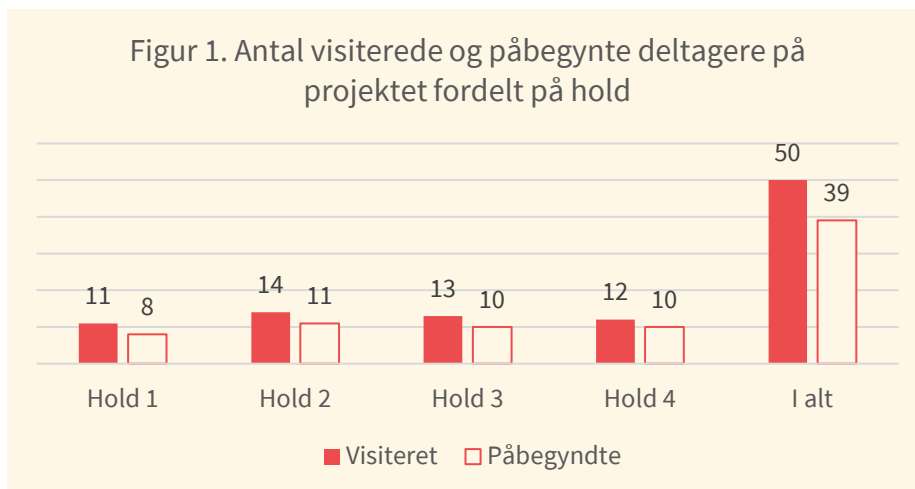
Projektleder har gennem hele forløbet afholdt en række møder med både Naturkoordinator og virksomhedskonsulenten, herunder har der været gennemført både en evalueringsworkshop ved opstart og metodeworkshops under projektperioden. Der er således etableret en evalueringskultur- og praksis blandt projektparterne, ligesom der har været en (gradvis) bevidstgørelse af virkningsfulde aktiviteter og elementer i projektet.

Skovforløbet har været gennemført meget konceptloyalt, hvor der alene har været justeringer i form af rækkefølgen på de enkelte temaer. Det er vurderingen, at Naturkoordinatoren besidder en bred vifte af naturaktiviteter og af øvelser, som fleksibelt er bragt i anvendelse afhængig af antallet af deltagere på dagen samt afhængig af deltagernes forudsætninger på dagen.

Aktiviteter i efterværnsforløbet har ligeledes fulgt projektkonceptet, men her er det ikke muligt at kvantificere de ressourcer, som virksomhedskonsulenten har anvendt i projektregi i forhold til personlig opfølgning med deltagerne.

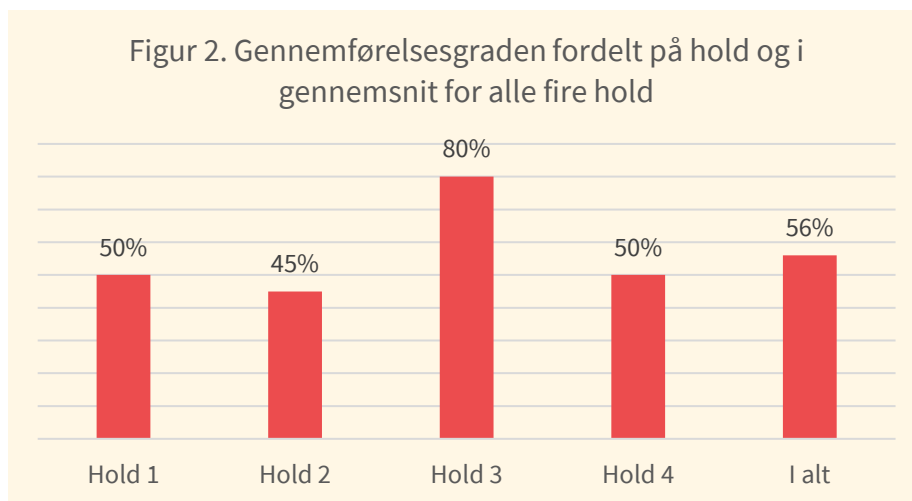
Antal deltagere og gennemførelsesgrader

I alt har der været visiteret 50 unge mænd til ”Fodfæste gennem naturen”, og heraf har 39 påbegyndt projektforløbet. Fra projektstart var forudsat, at der minimum skulle deltage 12 mænd på hvert af de fire hold – dvs. 48 mænd i alt. Målsætningen er således ikke helt indfriet, idet nogle af de mænd, der var optaget på projektet, af forskellige årsager, alligevel ikke startede.

Kilde: Cabi

22 deltagere har gennemført projektet – dvs. at de havde deltaget i et omfang i projektet, så det kunne forventes, at de havde haft et udbytte af deltagelse i projekt: "Fodfæste gennem naturen". Det svarer til en gennemførelsesgrad på 56 pct. og dermed en smule underrealiseret i forhold til projektets mål om, at 60 pct. at de tilmeldte skulle gennemføre forløbet.

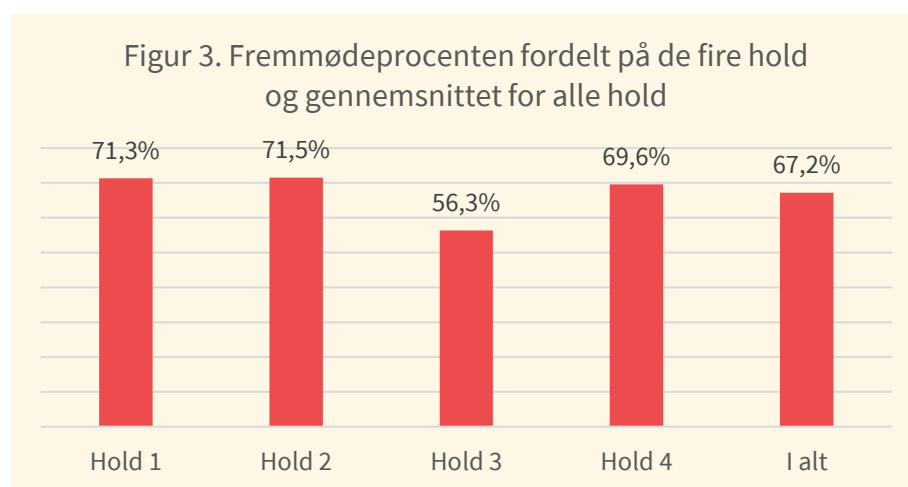

Kilde: Cabi

Projektets realiserede gennemførelsesgrad ligger forholdsvis tæt på det justerede måltal på 60 pct., men langt fra de godt 79 pct. som var målsat fra start. Årsagen kan skyldes, at hovedparten af de tilmeldte unge mænd, forud kun havde haft ringe kontakt til jobcentret og overvejende slet ikke havde deltaget i tilbud, hvorfor målgruppen på forhånd var ukendt for projektparterne.

Gennemsnitsalderen for de deltagere, som gennemførte ”Fodfæste gennem naturen”, var ca. 27 år for alle fire hold. Aldersmæssigt ligger deltagerne således inden for den alderskategori, som var bestemt fra start.

I gennemsnit har 4-5 deltagere fremmødt på de enkelte naturdage – på nogle dage var der flere og på andre blot én eller to. Det forholdsvis ringe fremmøde skal ses i lyset af deltagernes profil. I interview giver de unge udtryk for, at de var glade for at være på skovforløbet, når de var kommet, men at der på dagen kunne være flere forskellige årsager til manglende fremmøde, som ikke skyldtes manglende motivation i forhold til projektet.

Kilde: Cabi

Som tidligere fremhævet, blev der under projektet arbejdet meget med at styrke deltagernes fremmøde – både med SMS-påmindelser, tilbud om at blive hentet osv. Det var for projektparterne overraskende, hvilket der blev (forsøgt) taget hånd om allerede efter første hold, men projektparterne fik aldrig succes med at finde de nødvendige tiltag til at styrke fremmødet – igen fordi årsagerne primært var knyttet til de unges sociale eller sundhedsmæssige udfordringer.

Status ved projektafslutning

Ved projektafslutning var 5 af de unge mænd påbegyndt uddannelse på SU og fire mænd havde løntimer (herunder i flexjob). Dermed er ca. 41 pct. af de gennemførte deltagere blevet selvforsørgende efter et projektforsløb på 26 uger. Resultatet er meget lovende – ikke mindst deltagernes profil og forudgående lange (passive) periode uden indsats taget i betragtning.

Der er blandt de ni selvforsørgende deltagere store succesoplevelser, som hverken de selv eller projektparterne fra start havde turdet tro på. En ung mand var således ved projektafslutning kommet i løntilskud i en virksomhed og endte hurtigt med lønnede timer. Ved afslutning på evalueringen var han forfremmet til souschef med personaleansvar for 42 medarbejdere.

To af de unge, som er startet i uddannelse, var efter projektafslutning i løntilskud og blev efterfølgende ansat som elev i virksomhederne. En anden ung mand har haft både løntimer i kombination med virksomhedspraktik, og er gået fra seks løntimer om ugen til 25 løntimer ved evalueringsafslutningen. Endelig af én af de unge mænd startet i flexjob efter projektafslutningen.

En målsætning for projektet var, at 80 pct af deltagerne, der gennemførte forløbet, kommer videre i henholdsvis praktikforløb, småjob, uddannelse eller ordinær ansættelse umiddelbart efter forløbets afslutning. Ved projektafslutning havde 77 pct. af deltagerne opfyldt denne målsætning (otte deltagere var startet i virksomhedspraktik), hvorved målet er realiseret.

En anden målsætning for projektet var, at 90 pct.% af de mænd, der gennemfører forløbet, enten var fastholdt eller i progression mod øget beskæftigelse eller uddannelse ét år efter endt forløb. Ved projektafslutning er fem deltagere enten passive (1 person) eller i anden form for aktivering end virksomhedspraktik – svarende til ca. 23 pct. Blot én person er uden tilbud, og 21 af de resterende mænd er enten i job, uddannelse eller i tilbud. Det svarer til 95 pct. af de gennemførte deltagere, hvorved delmålsætningen er opnået.

Figur 4. Deltagernes arbejdsmarkedsstatus ved afslutning på projekt: "Fodfæste gennem naturen"

Metodeudvikling, spredning og forankring

Det har været et mål for projektet at metodeudvikle indsatserne med vægt på hovedelementerne "natur" og "mandefællesskaber", ligesom det var et mål at metodesætte virkningsfulde aktiviteter og metoder/mekanismer.

I det afsluttende afsnit gives en sammenfattende vurdering af projektets resultater samt anbefalinger til udviklingstiltag. I dette afsnit fremstiller vi vores

vurderinger af ”natur” og ”mandefællesskaber” som betydningsfulde i forhold til de opnåede resultater med projekt ”Fodfæste gennem naturen”.

Vi har tidligere henvist til, at der i projektsamarbejdet i hele forløbet har været stort fokus på udviklingsperspektiver og på at forankre en evalueringskultur, hvor erfaringer og viden fra evalueringen blev inddraget i projektudviklingen. Alle projektparter har været engagerede og bidraget med stor faglighed, og der er skabt strukturer af et koncept, som er manualiseret/beskrevet (metodeguiden), som kan formidles og forankres i andre kommuner.

Det er vurderingen, at metodeguiden er dækkende beskrevet, så aktører med kendskab til beskæftigelsesfaglige værktøjer og vejledningsfaglige metoder, vil have forudsætninger for at gennemføre en tilsvarende indsats. I guiden gives desuden gode anbefalinger og opmærksomhedspunkter, som vurderes vigtige for en succesfuld gennemførelse af et tilsvarende projekt.

Cabi har igennem hele projektperioden formidlet resultater og erfaringer fra projektet – både i pressen, SOME-opslag og ved oplæg m.m. Det er derfor Evaluators vurdering, at disse delmål er opfyldt.

Aarhus Kommune har indgået et nyt projektsamarbejde med bl.a. Cabi og Naturfællesskaber, men med kvinder med psykiske lidelser som målgruppe. Aarhus Kommune udviser derved fortsat interesse for projektkonceptet og vil arbejde videre med bl.a. de anbefalinger, nærværende evaluering kommer med i forhold til videre udviklingstiltag for projektkonceptet.

Kilde: Foto/Cabi

Profil af de unge tilknyttet projektet

I dette afsnit gives en profil af de 22 unge mænd, som gennemførte projekt ”Fodfæste gennem naturen”. Det tilstræbes, at præsentationen både fremstiller nogle karakteristiske forhold omkring de unges problemstillinger, ønsker og motivationer, men også med bestræbelse på at tegne et nuanceret billede af de unge, der selvsagt var meget forskellige.

De unges baggrunde

Det er vurderingen, at alle unge er i sårbare og udsatte positioner – ikke alene i forhold til job og /uddannelse, men socialt, helbredsmæssigt og trivselsmæssigt. Der er mindre variationer i forhold til tyngden i udsathed, ligesom deres problemstillinger er meget sammensatte.

Flere af de unge har en baggrund med massivt misbrug af alkohol, hash, narkotika samt misbrug af piller eller lignende. En gruppe unge er fortsat aktive misbrugere – en ung er aktiv alkoholiker, som gennem kriminalitet finansierer sit misbrug. En anden ung har i interview fortalt, at han sælger piller og selv er afhængig af hash og Xanax/Rivotril. Øvrige af de unge fortalte, at de røg hash, indtog alkohol ugentligt og flere af dem på daglig basis.

En gruppe af de unge har psykiske diagnoser eller funktionsnedsættelser – bl.a. PTSD, skizofreni, ADHD m.m. Nogle af de unge modtager behandling for deres sygdomme, mens andre bruger hash el.lign. til at håndtere symptomer (fx i forhold til ADHD). De unge fortalte, at deres sygdomme har stor indvirkning på deres hverdag og trivsel, da de nogle dage er meget påvirkede og har svært ved at klare almindelige hverdagsopgaver eller møde på projektet.

Deres psykiske diagnoser, og især at de unge generelt ikke fulgte anvisninger om medicinforbrug m.m., betød, at de unges ressourcer i forhold til at stå rettidigt op og komme til projektet, var meget varierende. Kun enkelte af de unge mænd kom fast og havde et stabilt fremmøde.

Alle unge har i interview fortalt, at de har haft problematiske opvækstvilkår – enten i familien og/eller i skolen. Generelt har opvæksten påvirket dem således, at de er ”nederlagsramte”, har svært ved at formulere positive mål for deres egen fremtid, har lavt selvværd og -tillid, ligesom flere af de unge har svært ved at nære tillidsfulde relationer til andre mennesker.

De unge har samtidig fortalt, at de kun i begrænset omfang har kontakt til familie, har et ringe netværk af venner (typisk misbrugsvenner), og to af de unge har i interviewet givet udtryk for ensomhed, hvor de i meget lange perioder (2-3 måneder) har været uden kontakt med andre familiemedlemmer, venner osv. Det

er bemærkelsesværdigt (eller tilfældigt), at alle foruden én af de unge ikke er i et forhold, og næsten alle bor alene i mindre lejligheder eller på værelser.

Næsten alle de unge har kun i begrænset omfang været i aktivering de sidste fem år. Flere har haft en mentor eller en kontaktperson, men kun få har været i virksomhedspraktik og kun af kortere varigheder. Alle unge fortæller i interview, at de ikke oplever, at de har fået dækkende støtte fra kommunen eller den nødvendige behandling fra det sundhedsfaglige system.

De unge dyrkede generelt ikke motion eller havde en sund levevis i deres hverdag. Enkelte cykler lidt eller går en tur, men samstemmende er de unge i fysisk dårlig form og har ringe energi til fysisk udfoldelse.

De unge lever alle alene og oftest i utilfredsstillende boliger, ligesom to unge er hjemløse (en fik bolig lige før projektstart). De unge mænd udtrykker især ensomhed i forhold til ikke at have en kæreste. De giver i interview forskellige årsager hertil, men fælles for dem alle er, at de ikke kan finde en kæreste, fordi de har lav selvtillid, og fordi de ikke i hverdagen mødes i miljøer, hvor det er naturligt at etablere kæresterelationer.

Citat: Ung

Jeg drikker 20-30 øl hver dag. Jeg har en gruppe venner, som jeg drikker sammen med. Hvis vi ikke har penge, så skiftes vi ad til at stjæle fra forskellige butikker og supermarkeder – typisk vodka eller gin. Jeg kan kun fungere ok, hvis jeg har drukket nogle øl. Jeg har flere gange før været i misbrugsbehandling, men er altid faldet tilbage, fordi vennerne drikker, og fordi jeg så får det bedre også.

Citat: Ung

Dagene går, og der sker som regel ikke en skid. Jeg keder mig ufattelig meget og kan nogle gange føle mig ensom. Jeg ved ikke, hvordan jeg skal komme ud af det, fordi jeg er ikke den type, som bare henvender mig et sted og spørger, om jeg kan være med. Det er svært for mig at tage initiativ til at møde andre unge, og når jeg gør, synes jeg, at jeg bliver ignoreret og ikke kommer med i gruppen

Citat: Ung

Jeg har en familie, hvor jeg alene har kontakt med mine lillesøster. Vi er ikke uvenner, men jeg har sådan aldrig haft et tæt forhold til mine forældre, og det er sjældent, at jeg mødes med dem, og kun hvis min lillesøster holder fødselsdag. Jeg vil ikke sige, at jeg har venner, og jeg bruger meget tid hjemme, hvor jeg enten lytter til musik eller spiller spil. Jeg bruger også meget tid snappen, hvor jeg chatter med tilfældige andre unge. Det giver lidt en oplevelse af at møde andre unge, som måske også har samme udfordringer som jeg.

Citat: Ung

Min sygdom (PTSD) betyder, at jeg i perioder får socialfobi og har svært ved overhovedet at forlade min lejlighed. Min mor handler for mig og stiller varerne uden for døren, så i de uger eller måneder ser og snakker jeg slet ikke med andre. Kun lytter til musik hele dagen, sover og ellers ingenting. Jeg er begyndt at få det bedre og er i behandling, så jeg håber nu, at der kommer styr på mit liv.

Profil af en ung i projekt: ”Fodfæste gennem naturen”

Elias (opdigtet navn) er 26 år og bor i en lille lejlighed i Aarhus. Han fortæller, at lejligheden er slidt og rodet, og han kun sjældent orker at rydde op eller gøre rent i lejligheden.

Elias har altid været på offentlig forsørgelse og har aldrig haft et ”rigtigt” arbejde. Han er tidligere startet på uddannelser, men har aldrig været længere end tre måneder, før han blev smidt ud eller selv valgte at stoppe.

Han siger, at han de seneste fem år kun har haft ringe kontakt til Aarhus Kommune og kun kommer til ”tvangssamtaler” på jobcentret. Han siger, at han aldrig de seneste fem år har været i aktive tilbud som fx praktik el.lign.

Elias indrømmer åbent, at han er aktiv alkoholiker, og at han ikke er motiveret for alkoholbehandling. Han siger, at han uden succes har prøvet behandling før, og at han nu ikke må få flere tilbud, og at han heller ikke gider.

Elias hverdag er den samme hver dag. Han drikker sammen med tre andre unge mænd, der ligesom Elias er afhængige af alkohol og enkelte af hash også. Elias er også afhængig af Xanax eller Rivotril, som han tager, når han ikke har alkohol nok til at drikke sig i søvn, men må supplere alkoholen med Xanax el.lign. Elias oplever abstinenser med uro i hele kroppen, hvis ikke han både får nok alkohol og Xanax.

Hele formiddagen og det meste af eftermiddagen sover Elias. Når han står op, begår han forskellige former for berigelses-kriminalitet – typisk ved at stjæle fra supermarkeder. Det finansierer hans alkoholforbrug, men han har ”en lille virksomhed”, hvor han over Facebooksiden Junglesiden sælger ”små blå piller) (red: Xanax).

Elias har ingen kontakter til sine forældre eller søskende. Han har alene et netværk blandt andre unge misbrugere og kriminelle. Han har ingen tætte venner, som han vil kalde ”rigtig ven”.

Elias vil gerne få et andet liv. Han beskriver selv sit liv som kedeligt og ensomt, og han tror, at hvis han kommer i noget meningsfuldt, vil det give ham lyst til at trappe ud af alkohol og misbruget af piller. Derfor blev han motiveret til at deltage i ”Fodfæste gennem naturen”. Fra start betød naturen ingenting for ham, men han oplever, at han bliver mere frisk, når han er i skoven, og han kan lide at være sammen med de andre deltagere og mødet med naturfacilitatoren og virksomhedskonsulenten (som han kalder ved deres personlige navne).

Elias tror ikke helt på, at han aldrig får et rigtigt arbejde, men måske nogle timer om ugen et sted i rengøring eller på lager. Hans drøm er, at få liv som de fleste og gerne med familie.

Han oplever, at projektet har givet ham meget. Især at han har lært at være sammen med andre mennesker og tale om de bekymringer og udfordringer, som han oplever i sin hverdag.

De unges motivation for projektdeltagelse

Gennemgående for alle de unge i projektet er, at de selv har oplevet stor interesse og motivation for deres projektdeltagelse. De fremhæver alle, at motivationen især skyldes, at de havde gået længe hjemme og følte tid til forandring i deres liv. Det er et gennemgående udsagn fra de fleste af de unge, at de har været passive uden aktiveringstilbud, job eller uddannelse i rigtig lang tid, og at de nu oplever et behov for et skift i deres liv.

De unge har i interview selv kun i mindre grad formulerede mål i retning af job. De har alle været bevidste om projektets mål om job eller uddannelse,

men deres motivation for projektet var især begrundet i et ønske om at bryde ensomhed, en triviell og ensom hverdag, møde andre unge mennesker og være aktiv i naturen. Flere har formuleret deres mål som personlig udvikling (lære sociale færdigheder, adfærdsnormer m.m.), få mere tro på egne muligheder og et ønske om at have en mere "normal" hverdag med faste rutiner osv.

Hovedparten af de unge har opdaget og oplevet det som positivt, at deltagerne ligner hinanden, og de har kunnet spejle sig i hinandens udtryksformer, baggrunde, interesser osv. De unge har i interview lagt mere vægt på, at de i deres udfordringer lignede hinanden end det forhold, at de alle var mænd. Hovedparten tillagde det i starten af projektet ikke nogen betydning, at de kun er mænd på holdet, mens enkelte fandt det negativt, at der ikke også var unge kvinder. Senere i projektforløbet gav hovedparten af mændene i interview udtryk for, at det havde haft positiv betydning, at de alene var mænd, fordi det gav dem venskaber og tillid til at tale om deres identitet som mand.

Alle unge har lagt stor vægt på, at projektets aktiviteter har naturen som ramme. De har alle forskellige tilknytninger til naturen – enten tidligere positive naturoplevelser, bruger lejlighedsvist naturen, tillægger naturen stor herlighedsværdi og/eller har naturen som ramme for refleksion og meditation, mens andre ser naturen som en mulighed for at udleve vildmarksoplevelser osv. Evalueringen viser, at deltagernes bevidsthed om naturens betydning for deres trivsel, ro og evne til refleksion har udviklet sig positivt gennem projektet.

Citat: Ung

Det er godt, at der ikke er nogen, som er bedre end andre, og vi er alle sammen i samme situation. Det er ikke som en klasse, hvor der altid er nogen, som skiller sig ud. Jeg interesserer mig meget for musik og deler interesser med en anden på holdet. Vi taler meget om musik på holdet og med Tommy.

Citat: Ung

I starten synes jeg, det kunne være rart, hvis der også var piger, men det synes jeg ikke mere. Det har været rart kun at være unge mænd med meget fælles interesser. Vi har også enkelte gange mødtes uden projektet og fx aftalt at gå en tur i skoven og småsludre lidt sammen.

Citat: Ung

Jeg vil gerne være i naturen noget mere. Det giver mig en god ro, og jeg bliver træt på en god måde, når man går rundt i skoven. Jeg vil med det her (projektet, red.) gerne lære noget mere om natur, og så håber jeg, at jeg til sommer vil tage ud til shelters og sove i det fri. Det er mit mål.

Citat: Ung

Naturen spiller en vigtig rolle for mig. Da jeg var barn, tog min far og jeg tit på telttur med cyklen og overnattede i skove og ved stranden. Det husker jeg som noget godt, og jeg vil gerne bruge naturen igen. Jeg har boet i Aarhus i 3 år og vidste ikke, at der fandtes et sted som her. Jeg kan cykle hertil, og jeg vil helt sikkert bruge naturen mere, end jeg har gjort før.

Citat: Ung

Jeg har brug for et spark i røven. Jeg har i lang tid savnet noget nyt. Alle dage er de samme, hvor jeg er hjemme og lytter til musik, ryger hash og ser tv. Jeg håber, at projektet vil give mig en start, så jeg kan få mere styr på mit liv og så småt begynde at kunne være sammen med andre mennesker. Det skal jeg lære igen, for jeg har kun meget overfladiske møder med andre i hverdagen.

Profil af en ung i projekt: ”Fodfæste gennem naturen”

Allan (opdigtet navn) er 27 år og bor alene på et værelse i Aarhus. Han har en psykiatrisk diagnose, der betyder, at han i lange perioder ikke kan være sammen med andre mennesker. Perioderne kan være af længere varigheder – op til 3-4 måneder ad gangen. I de perioder forlader han slet ikke sit værelse, heller ikke for at købe ind til mad m.m., hvilket han får sin far til. Flere gange orker han end ikke et kort møde med sin far, når han kommer og afleverer madvarerne, og hans far stiller så indkøbsposerne uden for hans hoveddør.

Når han har gode perioder, kan han godt lidt at spille på guitar og lytte til musik. I disse perioder har han kontakt med sin far, som han spiser sammen med hver aften. Nogle gange ser de fjernsyn sammen, men ofte tager Allan hjem lige efter, at han har spist sammen med sin far.

Allan er i sin udtryksform meget lukket. Han kigger for det meste ned i jorden, hvor han med spidsen af sine støvler sparker til jord, sten el.lign., mens han taler. Han fortæller, at han i hverdagen – ikke på projekt og på naturdagene – kan lide den friske natur og går ture, men aldrig når det er lyst. Han fortæller ligeledes, at han altid går i løsthængende mørkt tøj og altid med en stor hættehue, så ingen kan se hans ansigt. Under projektperioden bliver Allan mere åben i sin udtryksform og begynder også at søge øjenkontakt og går tur om dagen uden hætte.

Allan havde ved projektstart slet ikke gjort nogen overvejelser omkring sin fremtid. Han havde tidligere læst på universitetet, og kunne måske godt være motiveret til at starte igen, når han fik styr på medicinering og sin hverdag. Han havde ved projektstart svært ved at følge medicinplanen, da han både havde bivirkninger af medicinen, som påvirkede ham meget, ligesom han i perioder supplerede eller erstattede medicin med alkohol eller stoffer.

Allan blev motiveret til projektet, fordi det var et anderledes tilbud med natur. Han fik også tilbuddet på det rigtige tidspunkt, som han formulerede det, hvor han var klar til forandringer i sit liv. Han havde lyst til at få styr på sin behandling, så han kunne have en nogenlunde normal hverdag, og han og hans far havde igennem et stykke tid talt sammen om, at der skulle ske noget – at han skulle flytte hjem til sin far, få fast medicinering og finde et tilbud, hvor han gradvis kunne komme hjemmefra. ”Fodfæste gennem naturen” blev præsenteret på rette tid, hvor Allan var klar.

Allan fortæller, at naturoplevelserne har givet ham meget. Han går ikke længere kun ture i byen, men søger forskellige steder, hvor han kan være alene i naturen. Han søger ro i naturen, hvilke har stor betydning for hans diagnose, og han bruger mange af de øvelser (mindfulness), som han lærer på projektet. Han finder et roligt sted, hvor han sidder i lang tid og bruger vejrtrækningsøvelser, så han får ro i kroppen. Han fortæller, at han bliver meget træt på en god måde, så han efter naturoplevelserne har meget let ved at sove om aften.

Han bruger også naturen til motion. Han finder en kraftig gren og laver armstrækninger. Han har ikke før projektet lavet styrketræning, men kan lide det, fordi han føler, at han får mere energi.

Allan bliver under projektet mere overbevist om, at han vil genoptage sit studie, men er også klar over, at der er fortsat en række forhold, som han skal have styr på. Han ser positivt på fremtiden, fordi projektet ”har sat mig i gang”, og fordi han og hans far er meget opsatte på, at han skal få et aktivt liv.

De unges sociale liv

Det er vurderingen, at de unge fungerer godt sammen i gruppen, og at der generelt er stor tillid til hinanden. Således var flere af de unge aktive i samtaler under både aktiviteter, gåture, madlavning, samtaler ved bålet osv. Enkelte af de unge havde udfordringer med meget socialt samvær og har haft mulighed for at trække sig efter behov, mens andre unge helt tydeligt har et underskud af relationer og deltager aktivt i samtaler m.m. med de andre unge på holdet.

De unge har desuden i interview fortalt, at det giver dem tryghed, at de alle har næsten samme baggrund med masse af udfordringer og nederlag, men samtidig ligner hinanden i udtryk og i adfærd. Det øger ifølge de unge deres oplevet trivsel og styrker sammenholdet på holdet.

Der er eksempler på, at der med projektet er skabt relationer mellem de unge, hvor de har mødtes uden for projektet, hvor de sammen har gået eller cyklet en tur eller været i biografen. Et hold havde på eget initiativ oprettet en privat gruppe på Facebook, hvor de bl.a. aftalte at mødes med andre.

Fællesskabet mellem ligestillede unge er vokset under projektet og har skabt mulighed for, at de unge har kunnet bruge hinanden som spejling og som venskaber, hvor de har rådgivet og støttet hinanden. Det er vurderingen, at det i høj grad er mandefællesskabet, som har skabt de positive oplevelser af fællesskabet blandt deltagerne. Derved viser evalueringen, at en central grundantagelse om værdien af mandefællesskaber for "Fodfæste gennem naturen" er rigtig, og at det har medvirket til realisering af projektresultaterne.

Citat: Ung

Jeg synes, det er en god gruppe. Alle er søde og taler og griner sammen. Der er ikke nogen i gruppen, som jeg ikke kan lide, eller som jeg ikke vil snakke med.

Citat: Ung

Det er godt at komme her og være sammen med nogle af de andre. Jeg har tænkt, om vi kunne mødes uden for projektet og måske nogle af os sammen gå i skoven eller tage på fisketur eller andet. Måske vi kan lave en fælles Facebook, hvor vi kan foreslå fælles aktiviteter.

Citat: Ung

Jeg er meget træt efter en dag i projektet. Det trætter mig helt vildt at være sammen med andre. Ikke fordi det er kedeligt, men jeg skal bruge mange kræfter på hele tiden at tænke på, hvad jeg siger og gør, og hvordan de andre opfatter mig, så jeg ikke falder ud af gruppen.

Citat: Ung

Jeg kan godt lide at være her, og det er godt, vi ikke er presset. Hvis jeg ikke kan være sammen med de andre, er det ok, at jeg går for mig selv, eller går uden for bålhytten og ryger en smøg.

Forventninger til det videre forløb

De unge ved, at formålet med projektet er, at de skal videre med tilknytning til enten arbejdsmarkedet eller i uddannelse. Ca. 2/3 af de unge har et ønske om et job som ikke-faglært inden for detailhandel eller restauration. De resterende unge har ønske om at starte på uddannelse (igen).

De unge formulerer - som tidligere nævnt - ikke uopfordret egne mål om job eller uddannelse, men de reflekterer herover ved spørgsmålene i interview og ved samtaler med virksomhedskonsulenten. For mange af de unge er deres mål om job eller uddannelse ikke klart defineret og vedrører ikke nær fremtid. Flere af de unge har tidligere været i tilbud, som bristede, fordi de havde svært ved at kombinere et job eller skolegang med et liv med hyppige og pludselige skift i deres vilkår i forhold til helbred, misbrug, boligsituation og trivsel m.m.

Flere af de unge er på interviewtidspunktet ikke fast besluttet på, hvilke typer af job eller uddannelse, som de har lyst til. De har dog opnået en lyst til at prøve at komme i virksomhedspraktik og dermed opleve det at være i job. For nogle er det første gang, mens det for andre er første gang, at de eventuelt får en positiv oplevelse af en virksomhedspraktik. De unge har derfor ønsker om en positiv oplevelse af at være sammen med kollegaer og dermed blive overbevist om, at de også kan håndtere sådanne sociale fællesskaber. De mere langsigtede mål om "drømmejob" eller uddannelse skal komme med tiden.

De unge oplever det positivt, at virksomhedskonsulenten fra Jobcenter Aarhus har været med under hele forløbet. De har fået en tæt relation til ham, og de fleste oplever, at han har bragt målet om praktik, job eller uddannelse ind i samtalerne på rette tid, og at han betrygget dem i, at de ikke ville blive tvunget ud i forskellige tilbud, som de ikke havde forudsætninger for at klare. De unge fortæller, at de ikke har oplevet et pres, men en god rådgivning og støtte, og at de med projektet har fået lyst til job eller uddannelse.

For enkelte af de unge mænd har projektet bibragt både dem og virksomhedskonsulenten (Jobcenter Aarhus) viden om, at de unge aldrig kan få et job på fuldtid og på almindelige ansættelsesvilkår. For andre har projektet – samtalerne med virksomhedskonsulenten – givet dem mere tålmodighed, og de har aftalt at starte i det små (få timer om ugen) og gradvis øge målsætningerne og antallet af timer, når de unge var klar til det.

Citat: Ung

Jeg vil gerne lave mad og have et job i en restaurant eller i en kantine. Jeg interesserer mig for madlavning, og jeg har engang været medhjælper i en kantine i praktik. Jeg kunne godt lide arbejdsopgaverne, men jeg kunne ikke lide stedet, så jeg droppede ud af det ret hurtigt.

Citat: Ung

Jeg ved godt, at vi skal i praktik efter det her forløb, men jeg ved ikke endnu, hvad jeg har lyst til, eller om de vil have mig. Jeg kan ikke magte et fuldtidsarbejde, men godt et par dage om ugen. Det kunne måske være noget med transport eller i et supermarked. Det betyder ikke så meget, hvad det er, men mere at det er et godt sted, som har forståelse for, at jeg lige skal i gang og have noget hjælp til oplæring.

Citat: Ung

Øh job..? Tja... Det ved jeg sgu ikke (griner, red.). Jeg har jo allerede job (refererer til, at han sælger piller, griner igen, red.). Jeg kan ikke have et job med faste mødetider og faste dage. Det har jeg sgu svært ved. Rigtigt svært faktisk. Det har jeg aldrig haft, og hvordan skulle det kunne fungere? Jeg ved jo aldrig, når jeg står op, hvad jeg kan den dag. For det meste kan jeg slet ikke noget og får ikke lavet en skid.

Profil af en ung i projekt: ”Fodfæste gennem naturen”

Tobias (25 år) er en meget udadvendt person, som altid taler meget og søger kontakt til de andre på holdet. Han har ADHD og tankemylder og har tidligere haft massivt hashmisbrug, fordi han ikke ville tage sine piller (føjte at han blev en robot, når han tog de store røde ADHD-piller.

Tobias er typen, der gerne vil please alle, og på møder på jobcentret har han altid spillet med på sagsbehandlernes mål og tilbud, men han har aldrig haft ejerskab heraf og evnet at fastholde et tilbud.

Tobias har kognitive indlæringsudfordringer, og uddannelse er slet ikke noget for ham. Han vil gerne have et arbejde, hvor han kan bruge sin fysik og gerne udenfor og i naturen.

Projektet har givet Tobias mere lyst til at arbejde inden for det grønne område – gerne noget som anlægsgartner eller skovarbejder el.lign. Han har med projektet fundet en værdi i naturen, som han ikke kendte før, og som nu mere og mere under projektførelsen bliver formuleret som mål for en jobfremtid. Tobias har også oplevet, at naturens stilhed kan give en pause for hans tankemylder og give ham ro til refleksion over forskellige emner. Han har lært teknikker, hvor han søger naturen, sidder stille på en træstub el.lign., og koncentrerer sig om tanker om et specifikt emne.

”Fodfæste gennem naturen” har stille – men er ikke endnu helt i mål – givet Tobias en tro på, at han kan tage ”de store røde piller” og bruge naturen, uden at han føler sig som en robot uden indhold og følelser.

Naturfacilitatoren i projektet har været meget inspirerende for Tobias, og uden for mange år har han vist ham nogle konkrete øvelser med enten musik eller naturoplevelser, som er med til at give ham ro og koncentration til at tænke på et emne. Tidligere kunne Tobias ikke finde tid og ro nok til at tænke alle forhold om en problemstilling igennem, og han valgte derfor oftest ikke at handle på fx et brev fra jobcentret el.lign. Nu har han fået bedre forudsætninger for at løse forskellige hverdagsting uden at havne i problemer. Det er målet, at Tobias med tiden bliver motiveret til at følge medicinplanen og måske gradvis trappe pillerne ned, når han bruger naturøvelserne mere systematisk.

Tobias er gennem samtalerne med virksomhedskonsulenten blevet opmærksom på, at han ikke bare skal tale medarbejderne i Aarhus Kommune efter og bilde dem ind, at han vil gøre, som de anbefaler. Han er blevet bedre til at fortælle, hvad han selv ønsker, men også hvad han tror, at han er i stand til at magte. Han har også fået lyst til at starte i praktik inden for det grønne område og måske på sigt få fast tilknytning til en virksomhed.

Sammenfattende vurdering af de unges ressourcer

Evalueringen viser, at de unge tilknyttet projektet: "Fodfæste gennem naturen" sammenfattende har problematiske og vanskelige levevilkår, og at de alle er i udsatte positioner grundet sygdomme, handicap, misbrug, kriminalitet, ringe trivsel og tro på egne muligheder og en positiv fremtid.

Evaluering viser således, at de unge tilknyttet projektet har store problemer ud over ledighed og lang afstand til arbejdsmarkedet og uddannelsessystemet (og for nogle af de unge vil arbejdsmarked og uddannelse kun kunne ske på særlige vilkår og med et længere tidsperspektiv).

Alle unge har lange forudgående perioder med passivitet – ingen aktive aktive-ringstilbud, ingen tilknytning til arbejdsmarkedet eller uddannelsessystemet. For alle unge er projektet en start på en vej mod job eller uddannelse, hvor projektet skal grundlægge de første forudsætninger herfor. Dette skal bl.a. ske ved at ruste de unge i forhold til egen trivsel og tro på egne muligheder, at give de unge et fællesskab, hvor de kan se, at de anerkendes og inddrages samt at få de unge til at mødes og opbygge faste hverdagsrutiner i forhold til at gå i seng og stå op, så de er klar og kan møde til rette tid osv.

Set i lyset af de unges baggrunde samt komplekse og tunge problemstillinger vurderes projektets realiserede mål vedrørende de unges tilknytning til arbejdsmarkedet eller uddannelsessystemet som meget lovende.

Sammenfattende vurderinger af resultater og anbefalinger til udviklingstiltag

---

Vurdering af projektets resultater

Som dokumenteret i det forudgående har projekt ”Grobund gennem naturen” stort set realiseret alle målsætninger – dog ikke det forventede antal deltagere, som skulle påbegynde og gennemføre projektet. I alt gennemførte 22 unge mænd forløbet, og det er et forholdsvis lille antal i forhold til at drage faste konklusioner omkring dokumentationskraften af projektets resultater.

Projektets resultater i forhold til deltagernes status efter projektafslutning er derimod meget positive. Næsten 80 pct. af deltagerne er ved afslutning enten i job, uddannelse eller i virksomhedspraktik. Det er et imponerende resultat taget målgruppens profil i betragtning og det bliver spændende at følge, om de unge fastholdes i job eller uddannelse på længere sigt.

”Fodfæste gennem naturen” har vist, at indsatsen ikke alene har startet en beskæftigelsesfaglig indsats og progression blandt deltagerne, men at det for ni af de 22 gennemførte deltagere, har bragt dem til selvforsørgelse. Dette efter mange års passivitet og efter kun 26 ugers projektindsats.

Dette påkalder en refleksion om, hvorvidt det er selve projektindsatsen, som alene er årsagen til succesen, eller alene det faktum, at der endelig langt om længe blev iværksat én eller anden form for indsats for en gruppe unge, der hungrede efter et brud med ensomhed og mistrivsel, og at et hvilket som helst tilbud havde givet en positiv effekt for de unge. Der er næppe tvivl om - baseret på interviewudsagn fra de unge – at projektparterne besidder en meget høj faglighed, og at projektet var et tilbud af høj kvalitet med betydning for effekterne.

Evalueringen dokumenterer, at ”natur” og ”mandefællesskab” som ramme har haft en positiv betydning for de unges trivsel og personlige udvikling under forløbet, og dermed er projektets teori- og metodegrundlag rigtigt.

Evalueringen viser desuden, at skovforløbet er gennemført med en stor faglighed og bevidsthed om brug af forskellige kerneaktiviteter og metoder i indsatsen. Der er dermed med projektet udviklet et skovkoncept med dokumenterede resultater, som er metodesat og manualiseret.

Virksomhedskonsulenten fra Aarhus Kommune var gennemgående under hele skovforløbet. Det, at virksomhedskonsulenten har mødt de unge i rammer udenfor jobcentret, har betydet, at der er skabt tætte relationer mellem virksomhedskonsulenten og de unge. En relation, som har bibragt virksomhedskonsulenten en stor viden om de unge, men også haft en

adfærdsregulerende betydning, hvor virksomhedskonsulenten har kunnet give de unge tryghed og støtte og vejledt dem om praktik, job og uddannelse.

Det er uklart, om der med efterværnsforløbet med projektet er konceptualiseret kerneaktiviteter eller metoder/mekanismer med "Fodfæste gennem naturen", som har haft betydning for realiseringen af projektets resultater, og som kan beskrives, spredes og forankres til andre kommuner. Efterværnsindsatsen i projektet har meget karakter af en traditionel og intensiv "mentor"-indsats med høj kvalitet, fordi den er gennemført af aktører (især virksomhedskonsulenten tilknyttet projektet og naturfacilitatoren) med tæt relation til de unge.

Evalueringen kan ikke dokumentere, om der sideløbende med "Fodfæste gennem naturen" har været iværksat socialfaglige eller sundhedsfaglige tiltag, som også har haft virkning på projektets resultater. Vi kan heller ikke påvise, om denne parallelle indsats evt. er igangsat i kraft af "Fodfæste gennem naturen" ved, at projektaktørerne har viderebragt viden til koordinerende sagsbehandlere som så har tilskyndet til iværksættelse af social-/sundhedsfaglige tilbud.

Det er evaluators indtryk, at "Fodfæste gennem naturen" har været et projekt – som så mange andre projekter – som delvist har levet selvberørende uden tætte relationer til de koordinerende sagsbehandlere og uden supplerende tiltag af social- eller sundhedsfaglig karakter. Det er vurderingen, at virksomhedskonsulenten har løftet mange opgaver, som ikke er beskrevet som en del af projekt-konceptet, og som ideelt burde være løst af andre aktører.

Der er en risiko for, at nogle af projektresultaterne er betinget af en relationsloyalitet hos de unge i forhold til projektaktørerne. Nogle unge kan være startet i tilbud, som de på sigt kan have udfordringer med at gennemføre, fordi der ikke er sat dækkende ind med social- og sundhedsfaglige indsatser, og fordi den intensive mentorindsats stopper med projektet.

Udviklingstiltag for projektkonceptet

Sammenfattende er det evaluators vurdering, at "Fodfæste gennem naturen" som koncept består af et metodesat og struktureret skovforløb og af en efterfølgende udvidet mentorstøtte til de unge. Der er behov for, at der fremadrettet bliver mere fokus på at formalisere projektets samarbejde med de koordinerende sagsbehandlere, og at de formidler et samarbejde mellem den beskæftigelsesfaglige indsats og social- og sundhedsfaglige tiltag.

De unge deltagende mænd havde så komplekse og alvorstunge problemstillinger, som ikke var beskæftigelsesfaglige, og der er risiko for, at en beskæftigelsesfaglig indsats ikke alene kan fastholde de unge i job eller uddannelse. Det vurderes derfor vigtigt, at Jobcenter Aarhus fastholder en efterværnsindsats over for de unge, som er i job og uddannelse i en lang periode.

Kommuner kan overveje at tilknytte en énhedsmedarbejder med ansvar for både myndighedsområdet og virksomhedsområdet til projektet. Virksomhedskonsulenten i projektet kunne med fordel have haft rollen som koordinerende sagsbehandler sammen med virksomhedsfunktionsopgaverne. Herved kunne vedkommende direkte – og hurtigt – iværksætte supplerende tiltag, ligesom han kunne være koordinerende ift. andre sektorer.

Projektet bør også i målsætningsformuleringer i højere grad definere nogle mål, som projektet alene har indvirkning på. Med ”Fodfæste gennem naturen” er det vurderingen, at projektaktørerne tog ejerskab og ansvar for alle negative forhold i de unges livssituation. Projektparterne skal blive mere fokuseret på de forhold, som de med projektindsatsen kan ændre og evne at adressere de øvrige problemstillinger til relevante aktører/indsatser.

Med ”Fodfæste gennem naturen” er relevante målsætninger bl.a. at skabe strukturer i de unges hverdag, bryde ensomhed og triviell hverdag med fællesskab og natur, øget trivsel og selvtillid, erkendelse af behov for hjælp og behandling, tro på en positiv fremtid (med uddannelse og/eller job) m.m.

Projektet har åbnet for spændende perspektiver med nye elementer i den beskæftigelsesfaglige indsats. Der er med årene blevet mere respekt omkring relationsarbejdets betydning blandt både strategiske beslutningstagere og praktiskere i det beskæftigelsesfaglige univers, herunder at der er brug for at skabe nye rammer for det relationelle arbejde med udsatte borgere. Projektet har vist, at det har en værdi at flytte virksomhedskonsulenten ud af kontoret og ud i skoven, hvor medarbejderen to dage om ugen kunne opbygge relationer til de unge mænd, som også kunne bruges beskæftigelsesfagligt.